

Devrime adanmış bir beyin: Lenin

Sait Almış - Mehmet İnanç Turan

Giriş

Ölümünün 90. yılında Lenin görüşleri ve devrimci pratiği ile güncelliğini koruyor. Bizce Lenin'i lider yapan özelliklerinin başında dogmatizme ve revizyonizme karşı ödünsüz tavrı gelir. Lenin yaşamı boyunca Marksizmin temel ilkelerinden hiç taviz vermemiştir. Marksizmi dogmatik olarak, somut koşullardan bağımsız bir şekilde savunularla mücadeleyi hep önde tutmuştur. Lenin dogmatikler kadar Marksizmi geliştirme adına Marksizm düşmanlığı yapan revizyonistler karşısında da ödünsüzdü.

Lenin Marksizmi insanlığı özgürlüğe ulaştıracak bilimsel bir kılavuz olarak benimsedi. Bu yolculuk boyunca Marksizmin ışığında oluşturulacak kuramların hayat tarafından sınanarak doğrulanması gerektiğine inandı. Ne dogmatikler gibi pratiğin doğrulamadığı görüşlerde ısrar etti, ne de revizyonistler gibi öznel istemleri teorileştirmeye çalıştı.

Lenin'i ölümsüzleştiren en önemli özelliği görüşlerini, kuramını var olan koşulların analizini yaparak oluşturmasıdır. Somut koşullar değiştiğinde, eskiden koşullara göre oluşturulmuş görüş ve kuramların da değiştirilmesi ge-

rektiğini gösteren birçok örnek sunmuştur bize. Lenin gerek somut koşulların değişmesi karşısında geçersiz kalan, gerekse baştan yanlış oluşturulmuş görüşlerini değiştirmekten hiç gocunmadı.

Bu makalede Lenin'in bu özelliğini çok açık görebileceğimiz bir kuramı ele aldık: Devrim kuramını. Lenin'in devrim anlayışını sınıf mücadelesinin değişen koşulları içinde nasıl yeni koşullara göre yeniden oluşturduğunu izlemeye çalıştık.

I. Bölüm

Lenin'in aşamalı devrim kuramı

Lenin yaşamını devrime adanmış en büyük devrimci Marksisttir. Karşılaştığı her soruna devrimle bağlantılı çözümler üretmeye çalışmıştır. Burada sözünü ettiğimiz devrim, dar anlamda iktidarı ele geçirmek anlamında siyasal devrim değildir sadece. Lenin işçi sınıfı iktidarı aldıktan sonra da devrimciydi.

Lenin gençlik yıllarında, Rusya'da özgürlüğü getirecek yolu araştırmaya başladığında Marksizm ile tanıştı. Özgürlük için Çarlık yönetimini yıkmak, feodal kalıntıları ve kapitalizmi ortadan kaldırmak gerekiyordu. Köylü sosyalistleri (Narodnikler) yanlış yoldaydı. Özgürlüğü getirecek yol Marksizmin gösterdiği yoldu. Sosyalist toplumu kurmak için devrim gerekiyordu. Öyleyse yapılacak iş öncü işçilere Marksizmi öğretmek ve Marksizmin Rusya koşullarında geçerli olduğunu göstermekti. İlk iki kitabı: *Halkın Dostları Kimlerdir?* ve *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi* adlı eserlerini bu amaçla yazdı.

Lenin *Halkın Dostları Kimlerdir?* kitabında devrim konusundaki ilk düşüncelerini şöyle dile getirdi: “Rus İŞÇİSİ, tüm demokratik öğelerin başını çekerek mutlakiyeti devirecek ve RUSYA PROLETARYASINI (BÜTÜN ÜLKELERİN proletaryası ile yan yana) **açık siyasal savaşımın düz yolundan KOMÜNİST DEVRİMİN ZAFERİNE** götürecektir”.¹

Daha sonraki yıllarda devrimci mücadele içinde bu görüşleri daha netleştirecektir. Şimdilik, Lenin'in devrim anlayışındaki iki ana fikri vurgulamak gerekiyor. Birincisi Lenin'in teorik olarak Ekim Devrimi'ne kadar boğuştuğu **aşamalı devrim anlayışı** bu yıllarda oluşmuştur. Devrimin iki aşamasında da proletarya başı çekecektir. İkinci gözden kaçırmamamız gereken nokta, Lenin'in burada savunduğu devrim anlayışının özünde **dünya devrimi** savunusu vardır.

¹ Lenin, “*Halkın Dostları Kimlerdir? ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşılır?*”, Sol Yayınları, çev. Vahap S. Erdoğan, 1996, s. 175. s. 183.

Rusya 1905 yılını tarihsel olaylarla karşıladı. 3 Ocak'ta Putilov işletmelerinde başlayan grev, genel greve dönüştü. Çarlık hükümeti tüm olanaklarını kullanarak işçi hareketinin yayılmasını engellemeye çalışıyordu. Grevci işçiler üzerinde görülmedik bir polis baskısı uygulanıyordu.

Çar'ın yalanlarına inanan Papaz Gapon, işçileri Çar'a dilekçe vermek için Kışlık Saray'a gitmeye çağırды. Çarlık polisi, papaz Gapon'a inanıp yola çıkan işçilerin üzerine kurşun yağdırdı. Bin işçi öldü, beş bin kişi yaralandı. Bu katliam tarihe Kanlı Pazar olarak geçti.

Çarlık yönetiminin halkı terörle sindirme taktiği ters tepti. Halk aynı gün Çarlığa karşı direnişe geçti. Petersburg ve Moskova'da barikatlar kuruldu. Devrim başlamıştı. Lenin için hayat boyu beklediği, hazırlandığı günler gelmişti. Lenin yığınların devrimci gücünü görüyor, onları doğru yönde yönlendirmek için Bolşeviklerin toparlanması ve öncülüğü ele alması gerektiğini düşünüyordu.

RSDİP'i (Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni) III. Kongre için toplantıya çağırды. Kongre Nisan 1905'te Londra'da toplandı. Lenin kongrede alınan taktik değişiklikleri; süren devrim hakkındaki görüşlerini önce partinin yayın organı *Proletari*'de ele aldı. Haziran/Temmuz 1905'te yazdığı *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği* adlı eserinde bu görüşlerini teorik bir temele oturtmaya çalıştı. Lenin'in geliştirdiği devrim kuramının temel başlıkları şöyleydi:

a) Devrim iki aşamalı olacaktır

Lenin öncelikle Rusya'da gerçekleşecek olan devrimin iki aşamalı bir devrim olacağı düşüncesini teorileştirdi. Önce burjuva devrim gerçekleşecek, bu devrim feodalizmi tasfiye edecek, kapitalizmi geliştirecektir.

Burjuva devrim, geçmişin kalıntılarını (yalnızca otokrasi değil, monarşiyi de içeren) feodal kalıntıları, en kararlı bir biçimde süpürüp atan ve **kapitalizmin en geniş, en özgür ve en hızlı bir biçimde gelişmesini** en eksiksiz bir biçimde güvence altına alan bir altüst oluşun ta kendisidir.²

Lenin Rus devriminin ilk aşamasının böyle bir burjuva devrim olacağını tasavvur eder. Gelişen Rus devriminin burjuva demokratik özde olacağını savunur. Proletaryanın mücadelesinin burjuva demokratik sınırlarını genişletebileceğini düşünür, ancak devrim sosyalist karakterde olmayacaktır: "Rus devriminin burjuva demokratik sınırlarının dışına çıkamayız; ama bu

² Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*, Sol Yayınları, çev. Muzaffer Erdost, 1978, s. 51.

sınırları fazlasıyla genişletebiliriz.”³

Lenin’in 1905’de devrim formülasyonu böyledir. Gerçekleşecek olan devrim burjuva devrimi olacaktır; kapitalizmi yıkmayacaktır. Proletaryanın amacı burjuva devrimin demokratik sınırlarını genişletmek olmalıdır. Lenin o tarihte sosyalizme varmanın biricik yolunun burjuva demokratik devrimden geçtiğini düşünüyordu. Lenin’e göre burjuva demokratik görevler tamamlanmadan, sosyalist görevlere el atılamazdı. Bu nedenle burjuva demokrasinin içinden geçilerek sosyalizme varılacaktı. “Kim sosyalizme siyasal demokrasi dışında başka bir yoldan varmak istiyorsa, kaçınılmaz olarak hem ekonomik hem de siyasal anlamda saçma ve gerici sonuçlara varır.”⁴

b) Devrimin ilk aşaması hangi sınıfın öncülüğünde olacak?

Devrimin ilk aşamasına yani burjuva demokratik devrim aşamasına hangi sınıfın öncülük yapacağı konusunda Menşeviklerle Bolşevikler farklı düşünür. Menşeviklere göre bu aşamanın öncüsü burjuvazi olacaktır. Lenin’e göre ise proletaryanın öncülüğünde tüm halkın katıldığı bir devrim olacaktır. “Bütün halkın başında ve özellikle köylülüğün başında, eksiksiz özgürlük için, tutarlı bir demokratik devrim için, bir cumhuriyet için: Bütün emekçilerin ve sömürülenlerin başında sosyalizm için! Devrimci proletaryanın pratikteki siyaseti işte bu olmalıdır.”⁵

Lenin’e göre devrimin iki aşamasında da proletarya öncü güç olmalıdır. Devrimin burjuva demokratik aşamasında köylülükle; sosyalist aşamada yoksul köylülükle, yarı-proleter unsurlarla ittifak yapmalıdır. “Proletarya, (...) köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, (...) halkın yarı-proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır.”⁶

c) Burjuva demokratik devrim nasıl bir düzen kuracak?

Lenin *İki Taktik*’te burjuva devrimin iktidar sorununa da açıklık getirir. Lenin’e göre burjuva devrimin başarısı proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün kurulmasına bağlıdır. Lenin devrimin iki yolunu ve iki sonucunu şöyle ortaya koyar:

Rusya’daki devrimin iki olası yolu ve iki olası sonucu vardır. Rusya’da ekonomik ve siyasal sistemin dönüşümünün burjuva demokratik doğrultu-

3 Lenin, a.g.e. s. 53.

4 Lenin, a.g.e. s. 133, 22.

5 Lenin, a.g.e. s. 135.

6 Lenin, a.g.e. s. 119, 120.

da olması zorunludur ve kaçınılmazdır. (...)

Ya 1. olaylar devrimin Çarlık üzerinde kesin bir zaferiyle son bulacaktır; ya da 2. bu güçler kesin bir zafer için yetersiz kalacak ve olaylar Çarlık ile burjuvazinin en tutarsız ve en çıkarıcı unsurları arasındaki bir pazarlıkla sonuçlanacaktır. (...)

Devrimin Çarlık üzerindeki kesin bir zaferi, proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün kurulması demektir.⁷

Lenin burada burjuva devrimin iki türünü hatırlatır aslında. Birinci yol (Avrupa yolu) Batı Avrupa'da burjuvazi öncülüğünde gelişen Burjuva Demokratik Devrimlere benzer yoldur. Ancak burjuvazi o dönemdeki devrimci barutunu tükettiği için, Rus devrimine proletarya öncülük yapmalıdır. İkinci yol (Asya yolu) burjuvazinin feodal gericilikle işbirliği ile sonuçlanacak reformcu yoldur.

Lenin'e göre, proletaryanın ve köylülerin demokratik diktatörlüğü kapitalizm sınırları içinde kalacaktır.

Bu diktatörlük (devrimci gelişmenin bir dizi ara aşamaları olmaksızın) kapitalizmin temellerini etkilemeyecektir. (...) Böyle bir zafer, henüz burjuva devrimimizi hiçbir biçimde sosyalist devrime dönüştürmeyecektir; demokratik devrim bir anda burjuvazinin toplumsal ve ekonomik ilişkilerinin sınırlarını geçmeyecektir.⁸

Burjuva Demokratik Devrim, feodalizmi (feodal kalıntıları) ortadan kaldırarak kapitalizmin devrimci yolunu açacaktır. Köylülüğün yararına, toprak mülkiyetinin köklü yeniden dağılımını gerçekleştirecek, tutarlı bir burjuva demokrasisi kuracaktır. Bu demokrasi, genel olarak küçük burjuva olan köylülüğe dayandığı için devrimci demokrat bir küçük burjuva cumhuriyeti olacaktır. "Burada önümüzdeki yol, otokrasiden cumhuriyete değil de, **küçük-burjuva demokratik cumhuriyetten** sosyalizme doğru uzanır."⁹

Lenin'in "İki Taktik"te çizdiği devrimin rotası şöyledir:

- Proletarya köylülikle (küçük burjuvaziyle) ittifak yaparak, bir küçük burjuva cumhuriyet kuracaktır.
- Küçük burjuva cumhuriyet kapitalizmi Avrupa tarzı yoldan geliştirecektir.
- Küçük burjuva cumhuriyetin iktidar biçimi, işçilerin ve köylülerin

⁷ Lenin, a.g.e. s. 57, 58, 59.

⁸ Lenin, a.g.e. s. 59, 60.

⁹ Lenin, a.g.e. s. 98, 99.

devrimci demokratik diktatörlüğü olacaktır.

- Bu iktidar feodal kalıntıları tümüyle temizleyecektir.
- Gelişkin bir burjuva demokrasisi kurulacaktır.
- Ancak bundan sonra sosyalist devrim gündeme gelecektir.

Oysa Şubat devriminde küçük burjuva bir cumhuriyet kurulmamıştır. İktidara işçilerin ve köylülerin devrimci diktatörlüğü egemen olmamıştır. Feodal kalıntılar temizlenmemiştir. İktidara burjuvazi gelmiştir. Köylülük proletaryayı değil, burjuvaziyi izlemiştir. Burjuva demokratik görevler tamamlanmamış olmasına rağmen, Lenin sosyalist devrimi gündeme almıştır.

d) İki devrimin iç içeliği

Lenin burjuva devrim ile sosyalist devrimin birbirine bağlanması gerektiğini savunur. Proletarya burjuva devrimden sonra kurulacak olan devlet içinde sosyalist devrime ilerlemenin garantisi olacaktır.

Lenin'e göre burjuva demokratik devrim feodalizme ve gericiliğe karşı kesin zafer kazandığında, küçük burjuvazinin (köylülüğün) devrimciliğinin sınırına gelmiş olacaktır. O noktadan sonra proletarya için sosyalist devrim mücadelesi başlayacaktır.

Bugünkü devrimin kesin zaferi, demokratik devrimin sona erdiği ve sosyalist devrimin kararlı savaşımının başladığı nokta olacaktır. Köylülüğün bugünkü istemlerinin karşılanması, gericiliğin tümüyle bozguna uğratılması ve demokratik cumhuriyetin gerçekleşmesi, burjuva devrimciliğinin ve hatta **küçük burjuva devrimciliğinin son sınırını belirleyecek** ve proletaryanın sosyalizm için gerçek savaşımının başlangıcı olacaktır.¹⁰

Lenin demokratik devrimin, sosyalist devrime bağlanması konusunda ısrarlıdır. Fakat Rusya için demokratik devrimin (proletaryanın ve köylülerin devrimci diktatörlüğünün) ilk aşama olarak gerçekleşmesini zorunlu görmektedir. “İki devrim iki aşama” görüşüne göre, iki devrim arasında kapitalizmin gelişme evresi yer alacaktır. Sosyalist devrim ikinci aşama olarak ortaya çıkacaktır.

Ancak Lenin her iki devrim aşamasını birbirinin karşısına koymaz. Bu iki devrimin **bazı unsurlarının** iç içe geçebileceğini söyler.

Hepimiz burjuva devrim ile sosyalist devrimi karşı karşıya koyarız; hepimiz ikisi arasındaki keskin bir ayrımın mutlak bir zorunluluğu konuşun-

¹⁰ Lenin, a.g.e. s. 155, 156.

da direniriz; ama tarihin akışı içerisinde, **bu iki devrimin tek tek özgün unsurlarının iç içe geçmiş oldukları** yadsınabilir mi? (...) Avrupa'daki geleceğin sosyalist devrimi, demokrasi alanında geride bırakılmış olan, bir sürü tamamlanmamış şeyi tamamlamak zorunda kalmayacak mı?¹¹

Lenin Avrupa'da gelişecek sosyalist devrimlerin çözülmemiş burjuva demokratik sorunları da beraberinde çözeceğini söyler. Bu örneği vermesinin amacı, Rus devriminin ilk aşamasının çözemediği bazı unsurlarının sosyalist devrime kalabileceğini belirtmek içindir.

Lenin Avrupa için öngördüğü burjuva demokratik sorunları da beraberinde çözen kesintisiz bir sosyalist devrimi Rusya için olanaksız görmektedir. Henüz tarihin bu sırayı değiştirebileceğini, iki aşamalı bir devrim değil, aşamasız kesintisiz devrimi gündeme sokabileceğini görememektedir.

e) Sosyalist devrimde proletaryanın bağlaşıkları değişecektir

Lenin devrimin ilk aşamasında, burjuva devrimde proletaryanın bağlaşığını tüm köylülük ve kent küçük burjuvazisi olarak tanımlar. Sosyalist devrimde ise proletarya ile köylülük arasındaki ittifak çözülecek, proletaryanın yanında yoksul köylülük ve kentin yarı-proleter unsurları yoldaş olacaktır. "Proletarya, (...) köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar götüremelidir. Proletarya, (...) halkın yarı-proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır."¹²

f) Niçin sosyalist devrim değil?

Lenin sosyalist devrimin Marx'ın görüşüne uygun olarak gelişmiş kapitalist ülkelerde olacağına inanıyordu. Rus devriminin yaklaştığı yıllarda devrimci merkezin Almanya'ya kaydığını belirtiyor ve Almanya'da sosyalist bir devrim bekliyordu.

Lenin'in iki aşamalı devrim stratejisini geliştirmesinin ve burjuva devrimde ısrar etmesinin bir nedeni buydu. Kapitalizmin olgunlaşmadığı, proletaryanın nicel ve nitel olarak gelişkin olmadığı Rusya'da, sosyalist devrimi olanaklı görmüyordu. Rusya'nın ulaşmış olduğu **ekonomik gelişme** (nesnel koşullar) ve geniş proletarya yığınlarının ulaşmış oldukları **bilinç ve örgütlenme düzeyi** (nesnel koşullarla kopmaz bağları olan öznel koşullar) **işçi sınıfının hemen ve tamamen kurtuluşunu** olanaksızlaştırmaktadır.¹³

Bir devrim düşünün ki, başını proletarya çekiyor ama sosyalizmi hedef-

11 Lenin, a.g.e. s. 99.

12 Lenin, a.g.e. s. 119, 120.

13 Lenin, a.g.e. s. 22, 23.

lemiyor. Başında proletaryanın bulunduğu bir devrimci iktidar düşünün ki, sosyalizm programını değil, asgari programını uygulamayı hedefliyor. Lenin bu çelişkinin bilinçli işçiler tarafında sorgulanabileceğini hesap eder:

İşçiler biz, azami programımızı niçin uygulamıyoruz diye sorarlarsa, kendilerini, demokratik düşünceye sahip halk yığınlarının sosyalizme henüz ne kadar yabancı olduklarını, uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarının henüz ne kadar az gelişmiş bulunduğunu, proletaryanın örgütlenmesinin henüz ne kadar yetersiz olduğunu belirterek yanıtlayacağız.¹⁴

Lenin'in sosyalist devrim için tek umudu Alman devrimiydi. Rusya'da gerçekleşecek burjuva devrimin Avrupa sosyalist devrimini ateşleyeceğine ve Avrupa ülkelerinde gerçekleşecek sosyalist devrimin Rusya'yı da içine alacağına inanıyordu. "Eğer Avrupa'nın sosyalist proletaryası Rus proletaryasına yardıma gelmezse, bu mücadele tek başına Rus proletaryası için ne-redeyse umutsuz ve yenilgisi de (...) kaçınılmaz olacaktır."¹⁵

g) Lenin'in kesintisiz devrim anlayışı

Lenin Eylül 1905 tarihli "Sosyal-Demokrasinin Köylü Hareketiyle İlişkisi" adlı makalesinde açık olarak kesintisiz devrimden yana tutum alır. "Demokratik devrimden **sonra** derhal, gücümüz oranında, sınıf bilinçli ve örgütlü proletaryanın gücü oranında sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. **Biz kesintisiz devrimden yanayız.** Yarı yolda durmayacağız."¹⁶

Lenin'in *İki Taktik*'te de demokratik devrimde çakılıp kalma mantığına sahip olmadığı söylenebilir. Lenin için temel amaç her zaman sosyalist devrimdir. Ne var ki, *İki Taktik*'te demokratik devrim ile sosyalist devrim arasında bir burjuva demokrasisi (kapitalizmin gelişmesi) girer. İki devrim arasındaki zaman aralığı daha fazladır. Yukarıda aktardığımız makalede ise iki devrim arasındaki uzaklık kısalmıştır; birbirini kesintisiz biçimde tamamlar.

Ne var ki, hem *İki Taktik*, hem de yukarıdaki makalede önce demokratik devrimin zaferinin sağlanması, sonra sosyalist devrime geçilmesi anlayışı varlığını korumaktadır. Lenin'de henüz demokratik istemler ile sosyalist istemleri bir potada karıştırıp, sosyalist devrimi tek bir devrim süreci olarak algılamak yoktur. Lenin 1917 Nisan ayından sonra bunu savunacaktır.

14 Lenin, a.g.e, s. 23.

15 Lenin, *Seçme Eserler*, cilt III, İnter, çev. Saliha N. Kaya, 1994, s. 127.

16 Lenin, a.g.e. s. 138.

II. Bölüm

Aşamalı devrim kuramının pratikle sınanması

Lenin'in aşamalı devrim teorisi 1917 Şubat Devrimi ile pratiğin sınavına çıktı. 24 Şubat 1917 günü Petersburg işçileri greve çıktı. Ertesi gün genel grev ve ayaklanma oldu. 26 Şubat günü askerler arasında ilk başkaldırılar başladı. 27 Şubat'ta Bolşevikler yayımladıkları bir bildiri ile geçici devrimci hükümet kurulmasını talep ettiler. Bu bildiride Sovyetlerden ve Sovyetlerin iktidarından söz edilmiyordu.

Şubat Devrimi Çarlık rejimini yıkmış, burjuvaziyi iktidara taşımıştı. Ülkede ikili bir iktidar yapısı oluşmuştu: Burjuvazinin siyasal iktidarı ve Sovyetlerin toplumsal iktidarı. Lenin'in partisinin Merkez Komitesi üyeleri Geçici Hükümet'i karşılama almaktan çekiniyordu. Geçici Hükümet'in attığı ilerici adımları desteklemek, karşı devrimci adımlarına karşı çıkmak gibi muğlak bir politika öneriyorlardı.

Lenin, Nisan ayı başında Petersburg'a geldi. Lenin'in gelmesi ile Bolşevikler sağlam bir önderliğe kavuşmuştu. Lenin öncelikle Bolşeviklerin Geçici Hükümet'e bakış açısını netleştirdi. Geçici Hükümet'in kapitalistleri ve büyük toprak sahiplerini temsil ettiğini söyledi. Bolşeviklerin bu hükümeti desteklemelerinin söz konusu olamayacağını açıkladı.

Lenin'e göre Şubat Devrimi ile Rusya'da burjuva devrim tamamlanmıştı. Şimdi devrimin ikinci aşamasına geçmenin yani işçilerin ve yoksul köylülerin iktidarını kurmanın zamanıydı. Lenin bu görüşlerini daha Rusya'ya gelmeden önce yazdığı "Uzaktan Mektuplar" adlı makalelerinde dile getirmeye başlamıştı. *Pravda* redaksiyonu bu makaleleri kısaltarak, sansürleyerek yayımladı.

Lenin Petersburg'a geldiği 3 Nisan gecesi Bolşevik örgüt toplantılarında iki konuşma yaptı. Bu konuşmalar ertesi gün *Pravda*'da yayımlandı. Lenin partisi içinde azınlıkta kalmıştı.

Lenin'in bu yalnızlığını anlamak zor değildi. Yıllardır savunduğu iki aşamalı devrim anlayışının eskidiğini, terk edilmesi gerektiğini söylüyor; önlemindeki aşamanın sosyalist devrim olduğunu belirtiyordu.

Lenin görüşlerini Bolşevik kadrolara kabul ettirmek için çok uğraştı. Nihayet 14 Nisan'da toplanan Bolşevik örgütler konferansında amacına ulaştı. Bolşevik örgütü ikna etti. Slogan belirlenmişti: "Bütün İktidar Sovyetlere!"

Demokratik devrime yeni bir bakış

Lenin, sık sık Marx'ın "bizim doktrinimiz bir dogma değildir; eylem kılavuzudur," sözünü hatırlatır. Teorinin somut şartlar içinde denenmesi gere-

kir; eski teoriye bağınazca sarılmak dogmatiklidir. Bolşeviklerin çoğu eski *İki Taktik* çizgisinde kalarak dogmatiklik yapmaktadır.

Rusya Şubat burjuva devrimini yapmıştır; sosyalist devrimi önüne almıştır. Birinci aşamada, devlet iktidarı burjuvaziye geçmiştir. Şubat burjuva devrimi bunu gerçekleştirmiştir. Lenin daha ileri gider, Rusya'da burjuva demokratik devrimin tamamlandığını ileri sürer: "Rusya'da devlet erki yeni bir sınıfın, burjuvazinin ve burjuvalaşmış toprak sahiplerinin eline geçmiştir. Bu ölçüde Rusya'da burjuva demokratik devrim tamamlanmıştır."¹⁷

Lenin *İki Taktik*'te burjuva devriminin tamamlanmasını, proletarya ve köylülerin diktatörlüğünün kurulmasına ve bu iktidarın Bolşeviklerin asgari programını gerçekleştirilmesine bağlamıştı. Oysa Lenin'in "burjuva demokratik devrimin tamamlandığını" söylediği Nisan 1917'de bunların hiçbiri gerçekleşmemişti.

Şubat Devrimi hiç hesapta olmayan ikili bir iktidar yapısı ortaya çıkarmıştı. Siyasi iktidar burjuvazinin eline geçmişti. Öte yandan Sovyetler siyasal olarak iktidarı ele alamamış olsa da toplumsal düzene egemen hale gelmişti. Lenin devrim kuramını yeni duruma uyarladı. Aşamalı devrim kuramının eskidiğini, hayatın kuramı değişikliğe uğrattığını söyledi:

Bu formül artık eskidi. Hayat onu, formüller ülkesinden gerçek ülkesine götürdü; ona kan ve can verdi, onu somutlaştırdı ve NETİCEDE DEĞİŞİKLİĞE UĞRATTI.(...)

Her kim ki, bugün proletaryanın ve köylülerin devrimci demokratik iktidarından başka söz etmez; hayatın gerisinde kalır ve bu yüzden de, pratik olarak, proletarya sınıfının mücadelesine karşı küçük-burjuvaziye geçer.¹⁸

Lenin'e göre artık proletarya ve köylülüğün devrimci diktatörlüğü hedefi hayatın gerisinde kalmıştır. Devrimin karakteri ve sınıflar arası bağlaşıklık politikaları değişmiştir. Aşamalı devrim kuramında proletaryanın bağlaşıklı olan, hatta burjuva demokratik devrimin temel ögesi olan köylülük şimdi burjuvazi ile işbirliği yapmaktadır.

Lenin'in yeni taktiği, köylülerin burjuvaziyle kurduğu ittifakı bozmak üzerine kuruludur. Eğer Sovyetler iktidarı burjuvaziden alırsa, bu ittifak bozulmuş olacaktır. Bolşevikler, Sovyetler içindeki yoksul köylülerle, yarı-proleterlerle ittifak kuracaktır.

Bolşevikler henüz Sovyetlerde çoğunlukta olmadığından dolayı sosyalist devrimden söz etmez Lenin. Bunun bir diğer nedeni de aşamalı devrim te-

¹⁷ Lenin, a.g.e. s. 57.

¹⁸ Lenin, *Nisan Tezleri ve Ekim Devrimi*, Sol Yayınları, çev. M. Erdost, 1969, s. 21.

orisini içselleştirmiş Bolşevik kadrolara sosyalist devrim tezini kabul ettirmenin zorluğudur.

Nitekim Kamanev başta olmak üzere Bolşevik kadrolar Lenin'in yeni devrim kuramını anlamakta güçlük çekiyorlardı. Onlara göre burjuva demokratik görevler henüz yerine getirilmemişti, dolayısıyla burjuva demokratik devrim tamamlanmış olamaz ve sosyalist devrim gündeme girmiş olmazdı. Yapılması gereken iş, bir burjuva organı olan geçici hükümetin bu görevleri yerine getirmesi için "baskı taktiğiyle" desteklenmesiydi.

Eski Bolşevikler *İki Taktik* broşürüne uygun olarak, "küçük burjuva köylü cumhuriyetinin" daha gündemde olduğu ve onun kurulmasının hedeflenmesi kanısındaydılar. Lenin Bolşevik kadroları ikna edebilmek için devrimin birinci aşamasının tamamlandığını ileri sürüyordu. Asıl anlatmak istediği ise küçük burjuvazinin burjuvazi ile hesapta olmayan bağlaşıklığı idi. Lenin iki aşamalı devrim kuramını formüle ederken bu seçeneği öngörmemişti. Kuramı küçük burjuvazinin (köylülüğün) işçi sınıfı ile birlikte olması üzerine kurulmuştu.

Her kim ki, eyleminde, sadece, burjuva demokratik devrimin tamamlanmamış olduğu basit formülünden esinlenirse, sırf bu yüzden **küçük burjuvazinin burjuvazi karşısında mutlaka bağımsız olabileceğine kefil oluyor demektir.**(...) Kendisini acınacak bir halde küçük burjuvazinin eline teslim ediyor demektir.¹⁹

Lenin'in eski Bolşeviklere yönelttiği bu eleştiri aynı zamanda *İki Taktik*'e yöneltmişti. Lenin'in büyüklüğü, 1905 yılında yazdıklarının yaşamın pratiğinde olumsuzlanmasını görmüş olmasıydı. Ve geçerliliği olmayan formüllerin esiri olmamasıydı.

Burjuva devrim ne zaman tamamlanır?

Lenin'in savunduğu burjuva demokratik devrimin **tamamlanması** (tam zafere ulaşması) ne anlama geliyordu? En başta iktidarın proletarya ve köylülerin eline geçmesi demektir bu! Çünkü iktidar Çarlıkla uzlaşan burjuvazinin eline geçerse, kapitalizm reformcu yoldan (Asya biçimi yolundan) gelişecekti.

Eğer iktidar proletarya ve köylülerin eline geçerse, devrimci yoldan (Avrupa yolundan) kapitalizm gelişecekti. Küçük- burjuva demokratik cumhuriyet kurulacaktı, özgür kapitalist köylü ortaya çıkacaktı; kapitalizmin ve üretici güçlerin gelişmesi Asya yolundan daha hızlı olacaktı. Demokratik dev-

¹⁹ Lenin, a.g.e. s. 30.

rimin zaferi, burjuva gelişmenin Prusya-Asya tarzına karşı, Avrupa tarzının zaferi olacaktı. Feodal toprak mülkiyeti tamamen yok edilecekti. Topraklar köylülerin (onların ortak olduğu, hatta çoğunlukta olduğu iktidarın) eline gelecekti. Serbest, pazar için üretim yapan bir tarım ortaya çıkacaktı. Topraklar köylüler için ulusallaştırılacaktı. Bu bir köylü devrimiydi; köylünün yani küçük burjuvazinin istemlerini karşılayacaktı. Burjuva devrimin zaferi, özgür bir çiftçiler cumhuriyetinin kurulması anlamına gelecekti. Kapitalist iç pazar serbestçe gelişecek, halkın yaşam seviyesi, kültürü yükselecekti. Burjuva devrimin bu zaferini “proletarya ve köylülüğün koalisyonu” sağlayacaktı. Böylece demokratik burjuva devrim tamamlanmış olacaktı. Özcesi, burjuvazinin iktidara geçmesi devrimin **tamamlanmaması** anlamına gelecekti.

Lenin *İki Taktik*'te, 1848 Alman devriminde büyük burjuvazinin iktidara geçmesini ve feodalizmle uzlaşarak halka ihanet etmesini, “devrimin tamamlanmaması” olarak formüle ediyordu. Devrimde proletarya ayaklanmış ve zafer kazanmıştı; ama iktidara burjuvazi gelmişti. “Halk, zafere ulaşmıştı; kesinlikle demokratik nitelikte özgürlükler kazanmışlar; ama mevcut iktidar kendi ellerine değil, büyük burjuvazinin eline geçmişti. Kısacası, devrim **tamamlanmamıştı**.”²⁰ 18 Mart 1848'de Berlin işçilerinin ayaklanması iktidarı burjuvaziye verdiği için tamamlanmamış bir devrimdi. “Şu halde devrimin **tamamlanması** neye bağlıdır? Bu mevcut iktidarın kimin eline geçeceğine! (...) Birinci durumda burjuvazi iktidara (...) sahip olacaktır. İkinci durumda, devrimci demokratik diktatörlük, yani devrimin kesin zaferi mümkün olacaktır.”²¹

Demek ki Lenin, iktidarı burjuvaziye veren bir burjuva devrimini tamamlanmamış bir devrim olarak görüyordu. Rusya koşullarında proletarya ve köylülük iktidara gelmeden devrim tamamlanamazdı. Ama 1917 Şubat devriminden sonra Lenin görüş değiştirdi. Şubat 1917 devrimi bir burjuva devrimiydi ve iktidara burjuvazi ve burjuvalaşan toprak sahipleri geçmişti. Üstelik bunlar feodalizmle uzlaşmıştı. Köylülerin demokratik istemleri yerine getirilmemişti. Buna karşın Lenin, burjuva devrimin artık **tamamlandığını** söyledi. Nisan 1917'de Lenin Şubat devrimi için şunları yazdı: “Rusya'da devlet erki yeni bir sınıfın, burjuvazinin ve burjuvalaşmış toprak sahiplerinin eline geçmiştir. Bu ölçüde Rusya'da burjuva demokratik devrim **tamamlanmıştır**.”²²

Bunun anlamı şuydu: Lenin hedef olarak demokratik bir burjuva cumhu-

20 Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği*, Sol Yayınları, çev. Muzaffer Erdost, 1978, s. 160.

21 Lenin, a.g.e. s. 161.

22 Lenin, *Seçme Eserler*, Cilt 6, çev. Saliha N.Kaya, İnter, 1995, s. 57.

riyetini gerçekleştirecek proletaryanın-köylülerin iktidarını değil, sosyalist devrimi gündeme sokuyordu. Sorunu, “demokratik devrim tamamlanmamıştır,” diye formüle etseydi; bu devrimi tamamlamak için uğraşması gerekecekti. Oysa Lenin, “sosyalizme geçiş talepleri” üzerinden sosyalist devrimi gündeme getirdi. Lenin’in büyüklüğü de buydu; somut koşulların somut tahlili! Teorinin griliğine aldanmaması, pratiğin yeşil hayat ağacını görmesi!

Tüm iktidar sovyetlere!

Lenin, *İki Taktik*'te kurduğu aşamalı devrim teorisi yaşama geçmeyince, devrim anlayışını yeniden gözden geçirmeye başladı. Nisan 1917'de kaleme aldığı “Rusya’da Politik Partiler ve Proletaryanın Görevleri” isimli makalede, yeni devrim kuramının özünü açıklıyordu: “Tüm görev, (...) iktidarın mutlaka proletarya ve yoksul köylülüğe geçmek zorunda olduğunu kitlelere kavratmaktan ibarettir.”²³

İki Taktik'te sosyalist devrimin ittifak güçleri olarak yoksul köylülüğün (yarı-proleterlerin) belirtildiğini hatırlayalım. Proletarya ve yoksul köylülüğün iktidarı, sosyalist devrimden başka bir anlama gelmez. Demek ki, Lenin sosyalist devrimi savunmaya başlamıştır. Mayıs 1917'de “Krizin Dersleri” isimli makalede aynı fikri yeniden buluruz. “Proletarya, iktidarın devrimci sınıfın, işçi sınıfının ve yarı-proleterlerin eline geçmesinden yanadır.”²⁴

Bolşeviklere karşı geçici hükümet tarafından başlatılan “Lenin’i yok etme” operasyonları günlerinde (Temmuz 1917'de) yazılmış olan “Şiarlar Üzerine” başlıklı makalede sosyalist iktidar sorunu daha net formüle edilir: “Temmuz 1917 deneyiminden sonra tam da devrimci proletarya devlet erkini tek başına eline almalıdır. (...) İktidarın proletaryanın elinde olması, onun yoksul köylülük ya da yarı-proleterler tarafından desteklenmesi biricik çıkış yoludur.”²⁵

Sovyetler içinde çoğunlukta ve yönetimde olan Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler, Bolşevikler yerine burjuvaziyle ittifak yolunu seçtiler. Burjuva hükümet Bolşeviklere karşı saldırıya geçti. Bu durumda iktidarın Sovyetler aracılığı ile barışçıl şekilde ele alınması olasılığı kalmamıştı. Lenin “İktidar Sovyetlere!” sloganını geri çekti.

Tüm iktidarın Sovyetlere geçmesi şiarı, bir sonraki adımın, bu barışçıl gelişme yolunda doğrudan hayata geçirilebilir adımın şiarıydı. O, 12 Mart'tan

23 Lenin, a.g.e. s. 80.

24 Lenin, a.g.e. s. 139.

25 Lenin, a.g.e. s. 182.

Devrimci Marksizm

(27 Şubat), 17 (4) Temmuz'a kadar mümkün ve tabii ki en çok istenir olan ve şimdi kesinlikle imkânsız olan barışçıl gelişimin şiarıydı.(...)

Barışçıl gelişme o sıralar, tüm devlet erki tam zamanında tümüyle Sovyetlere geçmiş olsaydı, bunlar içinde sınıf ve partilerin mücadelesinin en barışçıl ve en sancısız biçimde gerçekleşmesi bağlamında bile mümkün olabilirdi²⁶

Lenin Ekim devrimi arifesinde hâlâ Menşevikler ve Sosyalist-Devrimcileri ikna etmeye çalışıyordu. Eylül (Ekim) 1917'de şöyle yazdı:

Sovyetler tüm iktidarı alırsa, şimdi bile-ve büyük bir ihtimalle son şansları-devrimin barışçıl gelişimini, delegelerin halk tarafından barış içinde seçilmesini, Sovyetler içinde partilerin barışçıl mücadelesini, çeşitli partilerin programlarının pratikte denenmesini, iktidarın bir partinin elinden diğerine barışçıl geçişini güvence altına alabileceklerdir²⁷

Sosyalist-Devrimciler ve Menşevikler, Sovyetlerin iktidarı almasına destek vermediler; burjuvaziyle ittifaklarını sürdürdüler. Bolşeviklere destek verseydiler, devrim barışçıl koşullarda oluşacaktı. Kurulacak proleter devlet (proletarya diktatörlüğü) de çok partili bir sosyalist demokrasi olacaktı. Bolşevik Partisi'ne seçenek olarak Sovyetlerde çoğunluğu ele geçirerek tek başlarına iktidarı ele geçirmeleri kaldı. 1917 Ekim devrimi Bolşevikleri ve onların partisini egemen kıldı.

Sonuç

Türkiye sosyalist hareketinin tarihi boyunca en çok tartıştığı konular arasında devrim anlayışı önemli yer kaplar. Lenin'in devrim kuramı sosyalist solda ortaya çıkan her yeni fraksiyonun kendine göre yeniden yorumladığı konuların başında gelmiştir hep.

Türkiye solu Lenin'in devrim kuramını oluşturulduğu somut koşulları düşünmeden, şabloncu bir tarzda Türkiye'ye uyarlamaya çalışmıştır. Lenin'in *İki Taktik* kitabında formüle ettiği "iki aşamalı devrim" kuramı Türkiye sosyalist hareketinin devrim anlayışına damgasını basmıştır. Millî Demokratik Devrim (MDD), Ulusal Demokratik Devrim (UDD), Demokratik Halk Devrimi vb. devrim anlayışlarının hepsi *İki Taktik*'teki devrim kuramından çıkmıştır.

Türkiye solu Lenin'in koşullar değiştiği için aşamalı devrim teorisinden

26 Lenin, a.g.e. s. 177.

27 Lenin, a.g.e. s. 257.

vazgeçtiğini, yerine sosyalist devrim teorisini geliştirdiğini anlayamadı. Rusya'da Lenin'in teorileştirdiği anlamda burjuva demokratik devrim yaşanmadığı, yani aşamalı devrim kuramının hayat tarafından doğrulanmadığı dile getirilmedi. Bu nedenle Lenin'in devrim kuramını değiştirdiği söylenmedi. Neden? Çünkü günümüzde bile, hâlâ aşamalı devrim kuramını savunan sosyalist parti ve gruplar var. Programlarında sosyalist devrimi savunan partilerin devrim anlayışına bile sinmiştir aşamalı devrim kuramı.

Lenin'in devrime adanmış beyni ise aşamalı devrim kuramını aşarak kesintisiz-sürekli devrime ulaşmıştır. Türkiye solunun Lenin'den öğreneceği daha çok şey var demektir bu!